

PAM JENOFF

Sotia
DIPLOMATULUI

Traducere din limba engleză și note
ANCA IRINA IONESCU

LITERA
București

pentru feedbackul referitor la carte. Mulțumesc, de asemenea, studiourilor Leighton și Centrului de Artă Banff. Zilele pe care le-am petrecut acolo în stadiile incipiente ale elaborării lucrării de față au fost neprețuite. Și este apoi bucuria continuă pe care mi-o oferă cei care au fost alături de mine încă de la început. Îi mulțumesc agentului meu excepțional, Scott Hoffman, și echipei lui de la Folio Literary Management, pentru evaluările lor impecabile, pentru efortul susținut și răbdarea nesfârșită cu care m-au îndrumat în această experiență a publicării. Prietenilor și colegilor mei care au parcurs acest drum alături de mine. Și, cel mai important, mulțumesc familiei mele: mamei, tatălui, lui Jay și Phillip (și Casey, și Kitty) – fără voi, nimic din toate acestea nu ar fi fost posibil sau nu ar fi meritat să fie realizat.

Capitolul 1

Nu știu câte ore sau zile am zăcut pe această podea tare și rece, așteptând să mor. O vreme mi s-a părut că sunt deja moartă, învăluită în liniștea gravă a propriului mormânt, incapabilă să mă mișc sau să vorbesc. O durere ascuțită mă împungea în partea dreaptă. Nu s-a terminat. Un zgomot ajunge la mine în valuri mici: sunt șobolani care zgârie zidurile interioare, iar apa picură acolo unde eu nu pot ajunge. Capul începe să-mi zvâcnească pe cimentul rece ca gheața. Nu, nu sunt moartă. Nu încă, dar asta se va întâmpla foarte curând. Nu mai pot. În minte îl văd pe gardian aplecat peste mine, cu o bară de fier deasupra capului. Mi se strânge stomacul. Am vorbit? Nu, răspunde o voce din mine. Nu ai spus nimic. Te-ai descurcat bine. Este o voce de bărbat. Alek sau poate Jacob. Firește, nu poate fi nici unul din ei. Alek este mort, a fost prins și împușcat de Gestapo. Și probabil că și Jacob s-a dus, dacă el și Emma nu au reușit să treacă granița.

Emma. Parcă îi văd chipul, aplecat deasupra mea pe podul de cale ferată. Am simțit buzele ei reci pe obraz când s-a aplecat să mă sărute în semn de rămas-bun.

– Dumnezeu să te binecuvânteze, Marta!

Eram prea slăbită ca să răspund, am dat numai din cap. Am văzut apoi cum a fugit până la capătul podului și a dispărut în întuneric.

După ce a plecat, am privit în jos la pod. Sub mine, în zăpadă, se întindea o pată de un roșu-închis, care se lățea în timp ce o

priveam. Sânge, mi-am spus. Sângele meu. Sau poate al lui. Trupul comandantului zăcea nemișcat câțiva metri mai încolo. Chipul lui arăta pașnic, aproape nevinovat și, pentru o clipă, am înțeles cum putuse Emma să țină la el.

Dar eu nu; eu îl omorâsem.

Locul unde intrase glonțul tras de comandant a început să mă doară și să mă ardă. În depărtare, sirenele se auzeau tot mai tare. Mi-a părut rău că îi spusese Emmei să plece, că respinsesem oferta ei de a mă ajuta să fug. Dar nu aș fi făcut decât s-o încetinesc pe ea și am fi fost prinse amândouă. În felul acesta, măcar ea avea o șansă. Alek ar fi fost mândru de mine. Și Jacob la fel. Timp de o clipă mi-am imaginat că Jacob stă aplecat deasupra mea cu părul castaniu înfioat de vânt.

– Mulțumesc, a murmurat.

Apoi s-a dus și el.

A venit Gestapoul, iar eu stăteam culcată cu ochii închiși, dorind ca moartea să vină mai repede. Timp de o clipă, când și-au dat seama că eu îl împușcasem pe comandant, am fost sigură că mă vor uide pe loc, chiar acolo. Dar, după aceea, unul a spus că aveau puține gloanțe și că nu trebuie să le risipească, iar altul, că va trebui să răspund la întrebări. Așa că m-au luat de pe pod.

– O să-și dorească să o fi ucis aici, a spus unul din ei în timp ce mă arunca în camion.

Acum, când îmi amintesc cuvintele lui, mă cutremur. Avusese dreptate. Asta fusese cu câteva luni în urmă. Sau poate ani; timpul se confundă, zile nesfârșite de singurătate, de înfometare și de durere. Singurătatea este partea cea mai grea. În tot timpul cât am fost aici, nu am mai văzut alt deținut. Uneori mă lipesc de zid, mi se pare că aud voci sau o respirație în celula de alături.

– Alo? șoptesc și îmi apăs capul în crăpătura unde peretele întâlnește podeaua.

Dar nu răspunde nimeni niciodată. Când pașii de pe coridor se apropie în sfârșit, sunt întotdeauna cuprinsă de groază. Este băiatul de la bucătărie care mă privește fix cu ochii lui negri, cu privirea pustiită, și pune jos tava cu pâine mucegăită și apă

cafenie? Sau este unul dintre ei? Perioadele în care sunt torturată vin în valuri imprevizibile, pe neașteptate, zile sau săptămâni în șir nimic, apoi mai multe una după alta într-o succesiune rapidă. Îmi pun mereu același întrebări în timp ce mă bat: Pentru cine lucrezi? Cine ți-a ordonat să-l împuști pe comandantul Richwalder? Spune-ne numele și ne oprim, promitem. Dar nu am vorbit și nici ei nu s-au oprit până când nu am leșinat. O dată sau de două ori m-au readus în simțiri și au început din nou. De cele mai multe ori, ca și astăzi, mă trezesc în celula mea, singură.

Și, cu toate acestea, nu am spus nimic. Nu am spus nimic. M-am descurcat bine. Zâmbesc în sinea mea la acest gând. Apoi satisfacția dispare. Credeam, aproape speram, că această ultimă bătaie va însemna sfârșitul. Dar sunt în viață, așa că vor veni cu siguranță din nou. Încep să tremur. De fiecare dată este mai rău decât data precedentă. Nu mai pot. Trebuie să mor înainte să vină din nou.

Altă durere ascuțită într-o parte. Naziștii m-au operat imediat după ce am ajuns la închisoare și mi-au scos glonțul. Pe atunci nu înțelegeam de ce vor să mă salveze. Firește, asta era înainte să înceapă interogatoriile. Durerea este mai puternică și încep să transpir. Dintr-odată, în încăperea se face frig și îmi pierd din nou cunoștința.

Ceva mai târziu mă trezesc. Mirosul propriilor dejecții atârnă greu în aer. Aud în depărtare un huriuit necunoscut. Văd lumină prin pleoapele închise. Cât timp a trecut? Îmi ating obraji cu mâinile. Ochiul drept este închis complet de o umflătură proaspătă, rotundă. Îmi frec ochiul stâng, dau la o parte crusta groasă care s-a format la colțul exterior. Clipesc și privesc în jur, prin celulă. Camera este în ceață, așa cum este totul de când mi-au confiscat ochelarii, chiar de la sosire. Văd o rază palidă de lumină care a pătruns prin fereastra îngustă de sub plafon și care luminează o baltă mică de pe podea. Mă doare gâtul uscat. Măcar dacă aș putea să ajung la apă. Dar sunt încă prea slăbită ca să mă mișc.

Huruitul încetează. Aud pași la etajul de deasupra, apoi pe scară. Vin gardienii. Închid ochii din nou, când cheia se răsuște în

broască. Ușa celulei se deschide și aud voci de bărbați. Mă forțez să rămân liniștită, să nu tremur sau să arăt în vreun fel că sunt trează. Pașii se aud mai tare prin încăperea. Mă încordez, așteptând smuciturile dure și loviturile care urmează cu siguranță. Dar oamenii se opresc în mijlocul încăperii și continuă să discute. Se pare că nu sunt de acord asupra unui lucru. Nu vorbesc germană, îmi dau brusc seama. Mă străduiesc să ascult:

– ...prea bolnavă, spune una dintre voci.

Nu este rusă și nici o limbă slavă. Este engleză!

Îmi tresare inima.

– Trebuie să plece.

Deschid repede ochii. În celula mea sunt doi bărbați în uniforme negre. Sunt britanici? Americani? Mijesc ochii, încercând zadarnic să văd steagul de pe mâneca lor. Am fost eliberați?

Bărbatul mai scund stă cu spatele spre mine. Peste umărul lui îl văd pe celălalt, care arată spre ușă.

– Trebuie să plece, repetă bărbatul cu o voce furioasă.

Cel scund dă din cap. Trebuie să le atrag atenția. Încerc să mă ridic în capul oaselor, dar durerea este prea puternică. Inspir adânc și tușesc, apoi ridic puțin mâna. Bărbatul care arătase spre ușă se uită la mine.

– Vezi? strigă el peste umăr și se repede spre mine.

Celălalt nu răspunde, dar clatină din cap și iese din celulă. Celălalt ingenunchează lângă mine.

– Bună.

Deschid gura să răspund, dar nu scot decât un cârâit.

– Șșșș!

Își duce un deget la buze. Dau încet din cap și simt că obrajii mi se înroșesc. Întinde mâna să-mi atingă brațul. Mă retrag tresărind. Atâta vreme contactul uman a însemnat pentru mine numai durere.

– Este în ordine, spune el blând.

Arată spre steagul de pe mâneca lui.

– American. E în ordine.

Întinde mâna din nou, se mișcă mai încet de data asta, iar eu mă străduiesc să nu mă încordez atunci când îmi ridică brațul și

își apasă degetele bătătorite pe încheietura mâinii mele. Aproape că uitasem că o persoană poate avea o atingere atât de blândă. Îmi ia pulsul, apoi își pune cealaltă mână pe fruntea mea. Se încruntă. Începe să vorbească repede în engleză, ochii lui albaștri aruncă săgeți înainte și înapoi. Dau din cap ușor. Nu înțeleg. Se oprește în mijlocul propoziției și o roșeață ușoară îi apare în obraji.

– Scuze!

Ia o ploscă de metal de la centură, o deschide și toarnă puțin lichid în căpăcel. Apoi își pune o mână sub ceafa mea. Îmi permit să mă relaxez simțind căldura atingerii lui. Mâneca lui miroase a pământ, îmi trezește amintiri din copilărie, ace de pin de pe solul pădurii. Îmi ridică ușor capul, ținându-l în mâna lui ca și când aș fi fost un prunc și îmi aduce căpăcelul la buze:

– Bea!

Înghit apa pe care mi-o toarnă în gură. Are un gust ușor metallic, dar nu-mi pasă. Beau tot căpăcelul și apoi încă unul. În timp ce beau, îi studiez fața. Este numai cu câțiva ani mai mare decât mine, are cel mult 23-24 de ani. Deși are acum o expresie serioasă, cutele de la coada ochilor mă fac să cred că zâmbește mult. Pare blând. Și chipeș. Devin brusc conștientă de rochia mea murdară și de părul încâlcit, năclăit de murdărie și de sânge. Apoi, epuizată de efort, mă înmoi, în timp ce el îmi lasă ușor capul pe podea. Nu, îmi vine să-i spun, când își trage mâna de sub ceafa mea. Atingerea lui este acum încurajatoare, cunoscută. Dar îi zâmbesc, încercând să-i arăt că sunt recunoscătoare. Dă din cap, cu ochii larg deschiși și triști. Parcă s-ar întreba cum de am ajuns aici, cine mi-a făcut asta. Dă să se ridice. Cuprinsă de panică, mă străduiesc să mă întind și să-i apuc mâna.

– Este în ordine.

Îngenunchează din nou lângă mine și face semn cu capul către ușă.

– Doctor.

Vrea să mă ajute. Mă relaxez puțin, dar rămân tot agățată de el.

– Este în ordine, repetă el rar și mă strânge de mână. Ai să pleci.

Să plec. Ochii încep să-mi ardă. Coșmarul s-a terminat. Este aproape greu de crezut. O singură lacrimă fierbinte se rostogolește pe obrazul meu. Întinde mâna și o șterge. Își drege vocea, își atinge pieptul cu mâna liberă.

– Paul.

Paul. Privesc fix la el și îi repet numele în gând. Nu știu dacă pot să vorbesc. Dar vreau să-mi știe și el numele. Înghit, apoi inspir adânc.

– M-Marta, reușesc să articulez.

Apoi, copleșită de efort și de tot ce s-a întâmplat mă cufund din nou în întuneric.

Capitolul 2

– Ești trează acum, nu-i așa?

O voce de femeie, vioaie și necunoscută, străpunge întunericul. S-au întors nemții? Trag adânc aer în piept. Este ceva diferit. Aerul nu mai este plin de duhoarea de dejecții, miroase a alcool și a vopsea proaspătă. Au dispărut zgomotele de șobolani și de apă care picură. Au fost înlocuite de voci blânde, foșnitoare, care vorbesc încet.

Deschid ochii și constat cu uimire că nu mai sunt în celula mea, ci într-o încăpere mare, cu pereți galbeni strălucitori. Unde am ajuns? La picioarele patului stă o femeie. Deși îi văd fața ca prin ceață, observ că poartă o bonetă albă pe cap. Vine lângă mine și îmi atinge fruntea.

– Cum te simți?

Înghit nesigură. Mai simt o durere într-o parte, dar acum este infundată, ca o durere de dinți.

– Numele meu este Dava. Știi unde ești?

Nu vorbește poloneză, dar înțeleg ce spune. Idiș. Nu am auzit această limbă de când am plecat din ghetou. Dar idișul este foarte apropiat de germană și femeia vorbește cu un fel de accent. Poate că este altă nazistă care încearcă să mă facă să vorbesc.

– Te afli lângă Salzburg, într-un lagăr pentru persoanele strămutate.

Lagăr. Salzburg. Mintea o ia razna.

– Naziștii...?

Reușesc să articulez. Mă doare gâtul atât din cauza roștirii cuvântului, cât și a efortului de a vorbi.

– S-au dus. Hitler s-a sinucis și ce a mai rămas din armata germană a capitulat. Războiul din Europa s-a terminat.

Pare așa de sigură pe ea. Mă relaxez puțin și las cuvintele să-mi pătrundă în minte, în timp ce se apleacă deasupra capului meu, spre o fereastră, și aranjează perdelele ca să blocheze o parte din lumina soarelui care trece prin ele. „Lasă-le“, aș vrea să-i spun. „Am trăit atâta vreme în întuneric.“

– Așa, acum e mai bine.

Mă uit în sus la ea. Deși silueta plină îi dă un aer respectabil, după chip nu-i dau mai mult de 30 de ani. O buclă castanie i-a ieșit de sub bonetă.

Dava toarnă apă dintr-o cană albastră de pe măsuta joasă aflată lângă patul meu. Încerc să mă ridic în capul oaselor, dar îmi apăsă umărul cu mâna liberă.

– Stai!

Ia o pernă de pe patul gol de lângă mine, mă ridică ușurel și o pune peste cea aflată deja sub capul meu. Observ că port o cămașă de noapte de spital din bumbac aspru, albastru.

– Corpul tău a trecut prin multe. Trebuie să te miști încet.

Ridic capul și Dava îmi duce paharul cu apă la buze.

– Încet, repetă ea.

Iau sorbituri mici.

– Așa e bine, Marta.

Privesc în sus, mirată de unde îmi știe numele.

– Era scris pe fruntea ta când te-au adus, îmi explică.

Apoi, văzând mirarea mea, adaugă:

– Soldații care eliberează lagărele scriu adesea unele lucruri, cum ar fi numele și starea pacientului, direct pe el. Poate că nu au hârtie sau poate se tem că, altfel, se vor pierde informațiile pe drum.

Mai iau o gură de apă și îmi sprijin din nou capul pe pernă. Îmi amintesc brusc de soldatul care m-a ajutat să beau pe podeaua închisorii.

– Cum am ajuns aici?

Dava pune paharul înapoi pe măsută.

– Te-au găsit americanii în închisoarea nazistă când au eliberat lagărul Dachau de lângă München. Suntem la două ore mai spre sud, nu departe de frontiera germană, așa că mulți dintre cei eliberați sunt aduși aici. Ai fost inconștientă de când te-au adus, acum o săptămână și mai bine. Nu am fost siguri că o să-ți revii. Dar acum te-ai trezit, febra a scăzut.

Dava privește înapoi peste umăr, apoi se întoarce din nou la mine.

– Odihnește-te câteva minute! Mă duc să-i spun doctorului că te-ai trezit.

După ce pleacă, ridic din nou capul. Deși văd ca prin ceață, reușesc să disting două rânduri de paturi înguste, la distanță egală unul de altul, înșirate de-a lungul pereților încăperii dreptunghiulare. Toate paturile par ocupate, mai puțin cel de lângă mine. Mai multe femei în alb se mișcă vioaie printre ele.

Dava se întoarce câteva minute mai târziu și aduce o tavă. În spatele ei pășește un bărbat mai în vârstă cu ochelari groși. Mă apucă de încheietura mâinii și cu cealaltă mână îmi atinge fruntea. Apoi ridică pătura și apucă de marginea cămășii. Mă retrag luată pe neașteptate.

Dava lasă tava jos, pe patul gol din spatele ei și face un pas înainte.

– Trebuie să-ți examineze rana, ca să fie sigur că se vindecă corect.

Mă relaxez puțin și îl las pe doctor să-mi ridice cămașa, încercând să-i ignor mâinile reci, necunoscute, care mă apasă pe stomac. Apoi doctorul împinge și mai departe cămașa ca să ajungă la rană. Sunt uimită să văd că am cusături proaspete pe linia inciziei.

– A trebuit să te opereze din nou când ai venit aici, explică Dava. O bucătică de glonț rămăsese încă înăuntru și te-ai infectat.

Încuviințez din cap. În închisoare mă întrebasem de multe ori de ce mă mai doare așa de tare rana, după ce naziștii mă operaseră. Acum, după a doua operație, mă simt mult mai bine.

Doctorul îmi trage cămașa la loc, se întoarce spre Dava și îi vorbește într-o germană prea rapidă și cu un accent prea dificil pentru mine, așa că nu înțeleg. Apoi pleacă grăbit.

– A spus că se vindecă bine. Și că trebuie să mănânci ceva. Ți-e foame?

Înainte să pot răspunde, Dava ia un bol de pe tava din spatele ei.

– Supă, anunță ea vioaie.

Mă ridic în capul oaselor și de data asta nu mă mai oprește, ci aduce bolul mai aproape de bărbia mea. Bolul degajă o aromă plăcută. Mă ia cu ameteală și pe frunte îmi apare sudoare rece. Dava observă, pune bolul înapoi pe tavă și ia o cană și o farfurie de pe tavă.

– Hai să începem cu puțin ceai!

Înghit, stomacul mi s-a mai liniștit.

– Pot s-o țin.

Dava îmi dă cana și iau o gură. Lichidul este cald și îmi mângâie gâtul. Țin cana cu ambele mâini și privesc în sus. Plafonul este înalt, ornamentat cu un fel de model. Mijesc ochii ca să-l disting mai bine.

– Asta a fost cândva sufrageria oficială, explică Dava. Lagărul se află în castelul Leopoldskron, unul dintre palatele Habsburgilor. Naziștii l-au confiscat de la foștii proprietari. Palatul este foarte frumos, la fel și grădinile. O să facem un tur când te faci mai bine.

– Mulțumesc.

Iau încă o gură de ceai. Dava arată în sus.

– Dacă te uiți aici, vezi influența barocă. Detaliile sunt absolut extraordinare.

– Nu pot... încep, apoi șovăi. Adică nu vād.

– Ce vrei să spui?

Vocea Davei este foarte îngrijorată.

– Ți-au făcut naziștii ceva? Te-au lovit în cap? Sau ai căzut?

Neg din cap.

– Nu, nu este vorba despre asta, răspund repede, deși evident că m-au lovit de mai multe ori în cap. Numai că sunt foarte mioapă și mi-au confiscat ochelarii când am fost arestată.

– O, Dumnezeu mare, de ce nu ai spus? Avem o cutie întreagă de ochelari în depozit.

Ce se întâmplase, oare, cu proprietarii lor? mă întreb.

– Când termini de mâncat, îți aduc câteva perechi ca să-i încerci, continuă Dava. Acum, hai să încercăm din nou supă.

Îmi ia cana de ceai din mână, o pune înapoi pe tavă, apoi ia din nou bolul cu supă. Stomacul meu freamătă în așteptare. Înghit prima lingură pe care mi-o dă Dava, savurez zeama caldă, sărată, care îmi alunecă pe gât în jos. Nici una dintre noi nu vorbește, în timp ce îmi dă a doua lingură, apoi a treia.

– Acum să așteptăm puțin, să vedem dacă rămâne acolo, spune Dava.

Deschid gura încercând să protestez. Este prima mâncare proaspătă pe care o gust de luni bune și nu vreau să mă opresc. Dar știu că are dreptate. Mă las pe perne și privesc în salon.

– Mă întreb de ce restul salonului este așa de aglomerat, iar lângă mine nu este nimeni.

Fac un gest spre patul de alături.

– Vrei să spui, de ce este ținut patul tău separat de celelalte?

– Da.

Dava șovăie.

– Ceilalți sunt din lagăre.

– Nu înțeleg, ai spus că eram la Dachau. Asta nu e tot lagăr?

– Ba da, bineînțeles. Dar acolo unde ai fost ținută, în închisoare, nu erai la un loc cu restul femeilor.

Studiez fața Davei. Știe că am stat într-o celulă specială de închisoare?

– Condițiile prizonierilor din lagărele ca Dachau erau foarte proaste, adaugă ea.

– Mai rele decât acolo unde am fost eu?

Încerc să-mi imaginez ce ar fi putut fi mai oribil decât bătăile, înfometarea și izolarea pe care le îndurasem.

– Nu neapărat mai rele, dar diferite. Erau o mulțime de boli, dizenterie, tifos.

Tifos. Mama mea murise de tifos în ghetoul din Cracovia. Parcă vād și acum trupul ei răvășit de boală, parcă o aud cum strigă în delirul provocat de febră.

– Nu am vrut să riscăm să iei ceva, atât timp cât ești slăbită din cauza operației și a infecției, așa că te-am ținut cât mai izolată.